Journal of Applied Researches in Geographical Sciences
Print ISSN: 2228-7736 Online ISSN: 2588-5138
https://jgs.khu.ac.ir/

Investigating the local community's awareness of supporting the development of ecotourism case: Damavand city

Saeedeh Fakhari[1]

1. Assistant Professor of Tourism, Faculty of Geographical Sciences, University of Kharazmi Tehran, Iran.
E-mail: s.fakhari@khu.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received
2024/02/28
Received in revised
2024/05/18
Accepted
2024/06/10
Published
2024/06/11
Published online
2025/12/22

Keywords:
local community,
ecotourism,
tourism,
Damavand.

ABSTRACT

Investigating the awareness of the local community towards the development of ecotourism is very important and necessary for future planning. Ecotourism in any region affects the lifestyle of local people and their economic-cultural conditions. On the other hand, ecotourists are also influenced by the culture of the host society and its values. Therefore, this study examines the local community's awareness of supporting ecotourism development in Damavand City. Due to the preservation of unique biological diversity, climatic conditions, and the frequent visits of tourists and ecotourists to this region, the local community needs to know about ecotourism, which made this research necessary. The target community of this study is the local community of residents of Damavand city. Therefore, using Cochran's formula, the sample size was estimated to be 384 people. The data was collected through a researcher-made questionnaire, which was used to determine its validity, in addition to seeking opinions from experts (face validity), convergent validity was used. To calculate its reliability, Cronbach's alpha method and composite reliability were used. The results of the inferential statistics that were conducted using confirmatory factor analysis (Smart PLS software) showed that the four components of the research (local community awareness, economic poverty, cultural poverty, and ecotourism development) have homogeneity and reliability, and the awareness of the local community It has a significant relationship on the development of ecotourism with the mediating role of cultural poverty with the test statistic value of 4.195 and economic poverty with the test statistic value of 5.397. The results showed that the awareness of the local community on the development of ecotourism with the test statistic value of 2.032 indicates the low level of awareness of the local community towards the development of ecotourism.

Cite this article: Fakhari, Saeedeh. (2025). Investigating the local community's awareness of supporting the development of ecotourism case: Damavand city. *Journal of Applied researches in Geographical Sciences*, 25 (79), 198-221. DOI: http://dx.doi.org/10.61882/jgs.25.79.18

© The Author(s). Publisher: University of Kharazmi.
DOI: http://dx.doi.org/10.61882/jgs.25.79.18

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

Journal of Applied Researches in Geographical Sciences
Print ISSN: 2228-7736 Online ISSN: 2588-5138
https://jgs.khu.ac.ir/

Extended Abstract

Introduction

Ecotourism is "responsible travel to natural areas, which preserves the environment and improves the lives of local communities" (TIES, 2006). Conceptually, it has come from the integration of the tourism industry with a focus on living nature attractions (fauna and flora) (Nekouie-Sadry, 2009). Ecotourism helps the visited area through the local community or financial support to directly benefit the conservation of the place and the economic well-being of residents (D. Fennell, 2020). It also implies a large-scale approach by the host country or region, which commits itself to the creation and maintenance of sites with the local participation of residents, their proper marketing, and the implementation of regulations (D. Fennell & Markwell, 2015). Unlike other aspects of tourism, it has a multidimensional content (Higham, 2007). Ecotourism has poverty alleviation and environmental protection at its core ((Makian & Hanifezadeh, 2021). Both of these goals were established by the United Nations in 2012, although their development began in the 1980s (Martínez Quintana, 2021). Ecotourism has multifaceted goals, such as reducing environmental problems, supporting democratic and decentralized societies, improving local livelihoods, improving natural resource management, and reducing poverty in poor and rural communities ((Sobhani et al., 2022). Therefore, the ecotourism development strategy has been proposed to protect natural ecosystems and improve livelihoods in local communities (Phelan et al., 2020a) (Sobhani et al., 2022); (Panta & Thapa, 2018), (Wondirad et al., 2020).

Material and Methods

The target community of this study is the local community of residents of Damavand city in the north of Iran. Cochran's sampling formula was used to determine the sample size. The sampling method in this random research is simple. For this purpose, several different areas of the city were randomly selected and the research questionnaire was distributed among those who were willing to cooperate, including 384 samples, in a simple random manner. The study area was investigated using a questionnaire between July 15 and August 22, 2022. The questions were graded using a 5-point Likert scale. In the questionnaire analysis stage, a descriptive analysis of demographic variables was first presented, and then the structural analysis model was analyzed and checked using smart pls software. The questionnaire included demographic characteristics of the respondents (including gender (male and female), age (three categories, young, middle-aged, and old), education (diploma, bachelor's degree, master's degree, and doctorate), and occupation (unemployed and employed). and marital status (single and married). It is a dedicated section (indicator of local community awareness, ecotourism development, economic poverty, and cultural poverty).

Results and Discussion

By reviewing the literature, a questionnaire with 23 questions was designed, including local community awareness based on 5 questions, cultural poverty based on 8 questions, economic poverty based on 5 questions, and ecotourism development based on 5 questions. About the

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

Journal of Applied Researches in Geographical Sciences
Print ISSN: 2228-7736 Online ISSN: 2588-5138
https://jgs.khu.ac.ir/

indicators used, based on the indicators, the research model was established with 4 main variables. Due to the use of the structural equation model, first, the relationships between the variables were determined and explained. In the conceptual model, local community awareness affects economic poverty, cultural poverty, and ecotourism development. Cultural poverty and economic poverty are also effective in the development of ecotourism. In the partial least squares method using PLS, after examining the measurement models, the structural model of the research should be investigated. Several criteria have been used to check the structural model of the research. In determining the model fit, the first and most basic criterion is the significance coefficients Z or T-value. This criterion can be used to measure the relationship between the structures in the model (structural section) and to analyze the path between the variables of the model. When the t-statistic values are not in the range of 1.96 to -1.96, it means that the P-value is smaller than 0.05 So with a confidence level of 95 percent, the effect of one variable on another variable is significant and the hypothesis is confirmed. Otherwise, the hypothesis is rejected and the relationship between two variables is insignificant.

Conclusion

The research results show that there is a significant relationship at the 99% level and a significance level of less than 0.001 for all indicators. Cultural poverty and economic poverty have a significant relationship with the development of ecotourism and the value of the test statistic is 4.269 and 10.421 respectively. Thus, this finding is similar to the research results (Bai et al., 2023); (Wishitemi et al., 2015b) based on cultural poverty and economic poverty on the development of ecotourism. Also, the awareness of the local community on cultural poverty and economic poverty has a significant relationship. The value of the test statistic is 17.272 and 6.370, respectively. This finding is consistent with the research results (Nheta et al., 2017); (Mnini & Ramoroka, 2020b); Manwa and Manwa, 2014 is consistent. The awareness of the local community on the development of ecotourism has a significant relationship with the test statistic value of 2.032, which is consistent with the results of Zamfar & Popisko, 2006, Blangi, 2011. The awareness of the local community on the development of ecotourism has a significant relationship with the mediating role of cultural poverty and the value of the test statistic is 4.195. Also, the research (Wilson & Garrod, 2003; Bunruamkaew & Murayam, 2011; Cole, 2006; Neth,2008), is based on the awareness of the local community and the development of ecotourism with a cultural role. The awareness of the local community on the development of ecotourism has a significant relationship with the mediating role of economic poverty and the test statistic value of 5.397. In the research of Mosedale, 2005, and Iorio & Wall, 2012; It is also stated and consistent.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی
شاپا چاپی: ۷۷۳۶-۲۲۲۸ شاپا الکترونیکی: ۵۱۳۸-۲۵۸۸
https://jgs.khu.ac.ir/

بررسی آگاهی جامعه محلی نسبت به حمایت از توسعه اکوتوریسم مورد: شهر دماوند

سعیده فخاری ✉

۱. نویسنده مسئول، استادیار گروه گردشگری، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.
رایانامه: s.fakhari@khu.ac.ir

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:
مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:
۱۴۰۲/۱۲/۰۹
تاریخ بازنگری:
۱۴۰۳/۰۲/۲۹
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۳/۰۳/۲۱
تاریخ انتشار:
۱۴۰۳/۰۳/۲۲
تاریخ انتشار آنلاین:
۱۴۰۴/۱۰/۰۱

کلیدواژه‌ها:
جامعه محلی،
اکوتوریسم،
گردشگری،
دماوند.

چکیده

بررسی آگاهی جامعه محلی نسبت به توسعه اکوتوریسم برای برنامه‌ریزی آینده بسیار مهم و ضروری است. اکوتوریسم در هر منطقه‌ای بر الگوی زندگی افراد بومی و شرایط اقتصادی - فرهنگی آن‌ها تأثیر می‌گذارد. در مقابل، اکوتوریست‌ها نیز تحت تأثیر فرهنگ جامعه میزبان و ارزش‌های موجود در آن قرار می‌گیرند. از این رو، این مطالعه به بررسی آگاهی جامعه محلی نسبت به حمایت از توسعه اکوتوریسم در شهر دماوند می‌پردازد. به دلیل حفظ تنوع زیستی منحصربه‌فرد، شرایط اقلیمی و بازدید فراوان گردشگران و اکوتوریست‌ها از این منطقه، جامعه محلی نیازمند آگاهی از اکوتوریسم می‌باشد که ضرورت انجام این پژوهش را موجب گشته است. جامعه هدف این مطالعه جامعه محلی ساکنان شهر دماوند است. براین اساس، داده‌ها از طریق یک پرسشنامه محقق ساخته گردآوری شد که برای تعیین روایی آن علاوه بر نظرخواهی از متخصصان (روایی صوری)، از روایی همگرا استفاده شد. به منظور محاسبه پایایی آن از روش آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی بهره گرفته شد. یافته‌های حاصل آمار استنباطی که با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی (نرم‌افزار Smart PLS) انجام پذیرفت، نشان داد که چهار مؤلفه پژوهش (آگاهی جامعه محلی، فقر اقتصادی، فقر فرهنگی و توسعه اکوتوریسم) دارای همگنی و پایایی مورد تأیید است و آگاهی جامعه محلی بر توسعه اکوتوریسم با نقش میانجی فقر فرهنگی با مقدار آماره آزمون ۴/۱۹۵ و فقر اقتصادی با مقدار آماره آزمون ۵/۳۹۷ رابطه معنی‌داری دارد. نتایج نشان داد، آگاهی جامعه محلی بر توسعه اکوتوریسم با مقدار آماره آزمون ۲/۰۳۲ نشان‌دهنده‌ی پایین بودن سطح آگاهی جامعه محلی نسبت به توسعه اکوتوریسم است.

استناد: فخاری، سعیده (۱۴۰۴). بررسی آگاهی جامعه محلی نسبت به حمایت از توسعه اکوتوریسم مورد: شهر دماوند *نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*، ۲۵ (۷۹)، ۲۲۱-۱۹۸. http://dx.doi.org/10.61882/jgs.25.79.18

ناشر: دانشگاه خوارزمی تهران.

© نویسندگان.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

مقدمه

اکوتوریسم به‌عنوان "سفری مسئولانه به مناطق طبیعی، موجب حفظ محیط‌زیست و بهبود زندگی جوامع محلی می‌گردد" (سازمان بین‌المللی اکوتوریسم[۱]۲۰۰۶) و از نظر مفهومی از تلفیق صنعت گردشگری با تمرکز بر جاذبه‌های طبیعت جاندار (فون و فلور) به وجود آمده است (نکویی صدری[۲] ۲۰۰۹). اکوتوریسم از طریق جامعه محلی یا حمایت‌های مالی به منطقه بازدید شده کمک می‌کند تا مستقیماً به حفاظت از مکان و رفاه اقتصادی ساکنان محلی بهره برساند (دی. فنل[۳] ۲۰۲۰). همچنین متضمن یک رویکرد بزرگ توسط کشور یا منطقه میزبان است که خود را به ایجاد و نگهداری سایت‌ها با مشارکت محلی ساکنان، بازاریابی مناسب آن‌ها، اجرای مقررات متعهد می‌کند (دی. فنل و مارکول[۴] ۲۰۱۵). برخلاف سایر جنبه‌های گردشگری دارای محتوایی چندبعدی است (هایام[۵] ۲۰۰۷). در واقع اکوتوریسم فقرزدایی و حفاظت از محیط‌زیست را در هسته خود دارد (مکیان و حنیفی زاده[۶] ۲۰۲۱). هر دوی این اهداف توسط سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۲ ایجاد شد، اگرچه توسعه آن‌ها در دهه ۱۹۸۰ آغاز شد (مارتینز کوئینتانا[۷] ۲۰۲۱). اکوتوریسم اهداف چندوجهی نظیر، کاهش مشکلات زیست‌محیطی، حمایت از جوامع دموکراتیک و غیرمتمرکز، بهبود معیشت محلی، بهبود مدیریت منابع طبیعی و کاهش فقر در جوامع فقیر و روستایی دارد (سبحانی و همکاران[۸] ۲۰۲۲)؛ بنابراین استراتژی توسعه اکوتوریسم برای حفاظت از اکوسیستم‌های طبیعی و بهبود معیشت در جوامع محلی پیشنهاد شده است (پانتا و تاپا[۹] ۲۰۱۸؛ واندیراد و همکاران[۱۰]۲۰۲۰؛ سبحانی و همکاران[۱۱]۲۰۲۲، فیلان و همکاران[۱۲]۲۰۲۰ a). از زمان پیدایش، اکوتوریسم توجه کافی را در محافل مختلف به خود جلب کرده است زیرا بین حفاظت، توسعه، هم‌افزایی بین مناظر طبیعی، ساکنان محلی و صنعت گردشگری تعادل برقرار می‌کند (دی. ای زکریا[۱۳]۲۰۱۷).

مبانی نظری و پیشینه

اکوتوریسم در حال حاضر به‌عنوان یک صنعت پویای جهانی از رشد بسیار سریع برخوردار می‌باشد و فرصتی را برای توسعه محصولاتی ارائه می‌دهد که می‌تواند به توسعه اقتصادی-اجتماعی، بهبود معیشت محلی و تجربه بازدیدکنندگان کمک کند و در عین حال از فرهنگ محلی، وضعیت طبیعی تنوع زیستی و خدمات اکوسیستم محافظت می‌کند (آنجاسا و همکاران[۱۴]۲۰۲۲). از آنجا که حفظ منابع طبیعی و ارتقای نظارت بر منابع طبیعی و فرهنگی از اهداف اکوتوریسم است، اما با این حال، بدون حمایت و مشارکت قوی جامعه محلی، دستیابی به اهداف ذکر شده آسان نیست (اوپادایا و همکاران[۱۵] ۲۰۲۲a). از منظر توسعه، فعالیت‌های اکوتوریسم درصورتی‌که جوامع محلی تا حدی بر آن‌ها کنترل داشته باشند و به‌طور مساوی در مزایای ناشی از فعالیت‌های اکوتوریسم سهیم باشند "موفق " تلقی می‌شود (شیونز[۱۶]۱۹۹۹). با این حال اکثر

[1] The International Ecotourism Society
[2] Nekouie-Sadry
[3] D.Fennell
[4] D. Fennell & Markwell
[5] Higham
[6] Makian & Hanifezadeh
[7] Martínez Quintana
[8] Sobhani et al.,
[9] Panta& Thapa
[10] Wondirad et al.,
[11] Sobhani et al.,
[12] Phelan et al.,
[13] D. A. Zacarias
[14] Angessa et al.,
[15] Upadhaya et al.,
[16] Scheyvens

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

جوامع محلی نگرش مثبتی نسبت به توسعه اکوتوریسم (از جمله تعامل با اکوتوریست‌ها) و حفاظت از تنوع زیستی دارند (ماکیندی[1] ۲۰۱۶)؛ بنابراین، اکوتوریسم صرفاً یک بازار خاص در صنعت گردشگری نیست بلکه مجموعه‌ای از شیوه‌های زندگی و اصولی است که اگر به درستی برنامه‌ریزی شود و به‌طور مؤثر اجرا شود، اهداف سه گانه از این نوع صنعت گردشگری یعنی معیشت محلی، حفاظت از تنوع زیستی و صنعت سفر را هماهنگ می‌کند (ماکیندی، ۲۰۱۶؛ کریست و همکاران[2] ۲۰۰۳).

همچنین در اکوتوریسم جامعه‌محور، جامعه از منابع طبیعی خود مراقبت می‌کند تا از طریق راه‌اندازی یک شرکت اکوتوریسمی و استفاده از آن درآمد برای بهبود معیشت خود درآمد کسب کند (آنجسا و همکاران[3] ۲۰۲۲). علاوه بر این، کاهش فقر، ایجاد شغل، توزیع مجدد درآمد و صادرات محصولات داخلی به بازارهای بین‌المللی از اثرات مثبت آن محسوب می‌شود (کا سی[4] ۲۰۲۱؛ شیونز و همکاران[5] ۲۰۲۱). در واقع پایه و اساس اکوتوریسم با فقرزدایی در سراسر جهان مرتبط است (ام ای و همکاران[6] ۲۰۱۹؛ اوکمپو و همکاران[7] ۲۰۱۸)؛ یعنی اعتقاد بر این است که اکوتوریسم برای درآمدزایی و بهبود وضعیت بسیار مهم است (منینی و راموروکا[8] ۲۰۲۰a) به همین دلیل در کشورهای توسعه‌یافته و درحال‌توسعه، اکوتوریسم به‌عنوان موتور پیشرفت اقتصادی و مسیری برای بهبود معیشت جوامع در نظر گرفته می‌شود که برای رشد و شکوفایی تلاش می‌کنند (فیلان و همکاران[9] ۲۰۲۰b؛ صفی و همکاران[10] ۲۰۱۴). همچنین، اکوتوریسم از اشتغال و حفاظت از فرهنگ‌ها حمایت می‌کند و مالکیت، مدیریت و اشتراک عادلانه منافع حاصل از منابع طبیعی را در میان جوامع در منطقه محلی ترویج می‌کند (آنوپ و همکاران[11] ۲۰۱۵a؛ نپال[12] ۲۰۱۶).

گاهی اوقات صنعت اکوتوریسم برای ساکنان محلی و محیط‌زیست آن مکان اختلال ایجاد می‌کند. مگر اینکه به درستی برنامه‌ریزی و اجرا شود. همچنین از نظر مدیریت، جامعه‌محور و بر اساس تقسیم سود باشد (گرود[13] ۲۰۰۳). به همین دلیل، اجرای برخی پروژه‌های اکوتوریسم با انتقادهای زیادی مواجه شده است، زیرا آن‌ها نتوانستند منافعی را برای جوامع محلی فراهم کنند، همچنین نگرانی‌هایی در رابطه با مزایای مستقیم برای جوامع محلی و اثرات منفی بالقوه مرتبط با اکوتوریسم از جمله ایجاد سندرم وابستگی به کمک‌های مالی در میان مردم محلی و فرسایش ارزش‌های فرهنگی از طریق سوء رفتار و نفوذ بد وجود دارد (ماکیندی[14] ۲۰۱۶). متأسفانه علی‌رغم حمایت مستمر شرکت‌های اکوتوریسم از ابتکارات حفاظت، آموزش، اشتغال و مراقبت‌های بهداشتی هنوز اکثریت قابل‌توجهی از جوامع کشورهای درحال‌توسعه فقیر هستند (ویشیتمی و همکاران[15] ۲۰۱۵a). بنابراین برای توسعه اکوتوریسم، اعضای جامعه محلی باید مهارت‌ها و دانش را کسب کنند. دانش و آگاهی به مردم کمک می‌کند تا به روش‌های نوآورانه فکر کنند (ناسون و نیاکیبا[16] ۲۰۱۸). آگاه‌سازی، هماهنگی و جلب مشارکت جامعه میزبان، از ابتدای روند توسعه می‌تواند از بروز بسیاری از این مشکلات اجتماعی

[1] Makindi
[2] Christ et al.,
[3] Angessa et al., 2022
[4] KC
[5] Scheyvens et al.,
[6] Ma et al.,
[7] Ocampo et al., 2018
[8] Mnini & Ramoroka,
[9] Phelan et al.,
[10] Saufi et al.,
[11] Anup et al.,
[12] Nepal
[13] Garrod
[14] Makindi
[15] Wishitemi et al.,
[16] Nason & Nyakiba

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

جلوگیری کند، از این روست که اصول اکوتوریسم بر این امر پافشاری می‌کند (یانس و همکاران[1] ۲۰۱۹). یکی از مهم‌ترین انواع استراتژی‌های تقویت اکوتوریسم در مناطق مختلف جهان، آگاه‌سازی جامعه محلی نسبت به مواهب طبیعی و منافع انسانی است (اردکانی و زاهدی[2] ۲۰۲۲).

بنابراین مورو[3] (۲۰۲۱) معتقد است، آگاهی جامعه محلی از انگیزه‌های اکوتوریسم اهمیت بسیاری دارد (مورو، ۲۰۲۱) و آگاهی عمومی از حفظ محیط گردشگری، برای مثال، نظم، پاکیزگی و زیبایی برای یک محیط پایدار را ضروری می‌دانند (اینی و همکاران[4] ۲۰۲۱)؛ بنابراین ارزیابی آگاهی جوامع محلی یک پیش‌نیاز اساسی برای اجرای موفقیت‌آمیز اثرات اکوتوریسم است (رامچورجی[5] ۲۰۱۳). در همین ارتباط، آموزش و افزایش آگاهی بین ساکنان و جوامع محلی را در مورد اهمیت اکوسیستم‌ها بسیار مهم می‌دانند (استویانوویچ و همکاران[6] ۲۰۲۱) و معتقدند که می‌تواند به جوامع محلی کمک کند تا اهمیت مناطق حفاظت شده را بهتر درک کنند. همچنین طبق مطالعه انجام شده توسط کیا (۲۰۲۱) و دی زکریاز و لویولا[7] (۲۰۱۷) آگاهی جوامع نسبت به اکوتوریسم و مزیت‌های آن سبب همکاری این جوامع در پروژه‌های اکوتوریسم می‌گردد؛ زیرا جوامع محلی باید از چنین رابطه‌ای سود ببرند. با این حال، اکوتوریسم هنوز با چالش‌های مرتبط با اهداف خود برای کاهش فقر مواجه است (تلا و همکاران[8] ۲۰۱۷؛ مینی و رمورکا[9] ۲۰۲۰b). اقتصاد اکوتوریسم، سبب شده تا ثمرات چشمگیری مهمان‌خانه‌های مردم شود. از جمله دستاوردها، رونق بازارهای محلی، اشتغال‌زایی، افزایش صنایع‌دستی، بهبود وضعیت حمل‌ونقل، تداوم پیوند میان فرهنگ‌ها است (استیلی[10] ۱۹۹۵). در مقابل، فعالیت‌های اکوتوریسمی برنامه‌ریزی نشده می‌تواند سبب تخریب محیط‌زیست، تولید زباله و آلودگی گردد (موسویت و تاپا[11] ۲۰۱۵)؛ بنابراین، برای حفاظت از این مناطق طبیعی به شدت در معرض خطر، مدیران و تصمیم‌گیرندگان باید آگاهی و مشارکت جامعه را افزایش دهند و جوامع محلی را تشویق کنند تا در توسعه اکوتوریسم پایدار مشارکت کنند (سبحانی و همکاران[12] ۲۰۲۲).

گردشگری و اکوتوریسم رشد خیره کننده ای در سالهای اخیر داشته، ولی اثرات آن بر جامعه و میزبان به درستی شناخته نشده است. به این جهت برای پایداری بلندمدت مقصد باید به این مبحث توجه ویژه ای مبذول گردد (آلن و همکاران[13] ۱۹۹۳).

همچنین توسعه صنایع اکوتوریسم و تعامل با گردشگران به‌طور قابل‌توجهی بر جوامع محلی تأثیر می‌گذارد (شارپلی[14] ۲۰۱۴)؛ بنابراین، باید اکوتوریسم را به‌عنوان وسیله‌ای قدرتمند برای تقویت توسعه پایدار محلی در نظر گرفت (چوهن و سیلوا[15] ۲۰۱۰)؛ زیرا توسعه اکوتوریسم کلید جوامع برای بهبود کیفیت زندگی‌شان از نظر اقتصادی، اجتماعی و سایر جنبه‌ها است و این توسعه ممکن است در افزایش درآمد، افزایش حفاظت از حیوانات، فعالیت‌های اقتصادی خلاقانه و زندگی اجتماعی منعکس شود (اسمال و داش[16] ۲۰۲۳).

---

[1] Yanes et al.,
[2] Ardakani & Zahedi
[3] Morrow
[4] Aini et al., 2021
[5] Ramchurjee
[6] Stojanović et al.,
[7] D. Zacarias & Loyola
[8] Tella et al.,
[9] Mnini & Ramoroka
[10] Steele
[11] Moswete & Thapa
[12] Sobhani et al.,
[13] Allen et al.,
[14] Sharpley
[15] Cohen & Silva
[16] Samal & Dash

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

از سوی دیگر، آگاهی، نیروی محرکی برای مشارکت جامعه محلی در اکوتوریسم است. جامعه محلی با آگاهی عینی به بازیگرانی تبدیل خواهند شد که می‌توانند نقش فعال و سازنده‌ای در ارائه خدمات گردشگری به بازدیدکنندگان داشته باشند (طحانی[1] ۲۰۲۲). اکوتوریسم سهم قابل‌توجهی در حفظ ویژگی‌های مناطق حساس از نظر زیست‌محیطی و فرهنگی داشته دارد و می‌تواند به‌عنوان راهنمای توسعه اجتماعی و اقتصادی پایدار باشد، مشروط بر اینکه جوامع محلی مایل به حمایت از آن باشند (رامچورجی[2] ۲۰۱۳). اهمیت اکوتوریسم همچنین در پتانسیل آن برای افزایش آگاهی زیست‌محیطی و پرورش نگرش‌ها و رفتارهای سالم در بین ساکنان محلی و گردشگران نهفته است (ویور[3] ۲۰۰۱). مطالعات پراکنده در نقاط مختلف نشان داده است که ارتباط نزدیکی بین آگاهی و مشارکت در مورد اکوتوریسم و توانایی مرتبط آن برای کنترل و مدیریت منابع گردشگری محلی وجود دارد (کولی[4] ۲۰۰۶). در مجموع شاخص‌ترین مطالعات صورت گرفته در تناسب با اجزای موضوع موردمطالعه، بررسی آگاهی جامعه محلی نسبت به توسعه اکوتوریسم در ادامه به‌طور خلاصه بازتاب یافته است. همچنین، سیتومورنگ و میرزانتی[5](۲۰۱۲) بیان می‌کنند که توسعه مناطق اکوتوریستی باید بر اساس بهبود جامعه محلی از طریق آگاهی - آموزش و برنامه‌های فرهنگی باشد (سیتومورنگ و میرزانتی، ۲۰۱۲). ادآل- کادری و همکاران[6] (۲۰۲۲) در بررسی اثرات اجتماعی –فرهنگی اکوتوریسم بر جوامع محلی مجاور پارک‌های حفاظت شده در کشور غنا دریافتند که از دیدگاه آن‌ها افزایش آگاهی و احترام به فرهنگ محلی، قرار گرفتن در مرکز توجه جهانی و افزایش حمایت برای حفاظت از محیط‌زیست از مهم‌ترین اثرات اکوتوریسم در منطقه موردمطالعه بوده است (ادآل- کادری و همکاران، ۲۰۲۲). نتایج تحقیق اسنیمن[7](۲۰۱۴) در زمینه تأثیر اکوتوریسم بر درآمد و رفاه اجتماعی شش کشور آفریقایی، ضمن تأکید بر این نقش اکوتوریسم، بیان داشت که خانوارهای روستایی مناطق دورافتاده برای کسب منافع لازم از اکوتوریسم در توسعه اقتصادی و اجتماعی محلی به شدت به اقتصاد بازار وابسته‌اند (اسنیمن، ۲۰۱۴). وی در تحقیقی دیگر در سال (اسنیمن، ۲۰۱۷). دریافت که اکوتوریسم تأثیر مثبتی بر توسعه اجتماعی اقتصادی محلی در جنوب افریقا داشته است. از سوی دیگر، توسعه گردشگری و اکوتوریسم طی سال‌های گذشته در بسیاری از مناطق شمالی کشور ایران پیامدهای ناخواسته و نامناسبی داشته است که حتی مناطق دوردست و روستایی نیز از آن مصون نبوده است (صابری و فخاری[8] ۲۰۲۲).

بنابراین این مطالعه، با توجه به اهمیت اکوتوریسم به‌عنوان یک صنعت نوین و اشتغال‌زا و با وجود پتانسیلی که کشور ایران از لحاظ جذب اکوتوریست به ویژه شرایط جغرافیایی شهر دماوند ضرورت دارد.

روش شناسی

جامعه هدف این مطالعه جامعه محلی ساکنان شهر دماوند در شمال کشور ایران بود. جهت تعیین حجم نمونه، از فرمول نمونه گیری کوکران انتخاب شده است. شیوه نمونه برداری در این تحقیق تصادفی ساده است. برای این منظور تعدادی از نواحی مختلف شهرستان را به صورت تصادفی انتخاب و پرسش نامه پژوهش بین کسانی که حاضر به همکاری بودند شامل ۳۸۴ نمونه به صورت تصادفی ساده توزیع شد. منطقه موردمطالعه با استفاده از پرسشنامه بین ۱۵ تیرماه و ۲۲ مرداد ۱۴۰۱ مورد بررسی قرار گرفت. سوالات در مقیاس درجه بندی با استفاده از مقیاس لیکرت ۵ درجه ای نمره گذاری شدند. در فاز تحلیل پرسشنامه ابتدا تحلیل توصیفی از متغیرهای دموگرافی ارائه شد، سپس مدل تحلیل ساختاری با استفاده از

[1] Tohani
[2] Ramchurjee
[3] Weaver
[4] Cole,
[5] Situmorang & Mirzanti
[6] Abdul-Kadri et al
[7] Snyman

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

نرم افزار smart pls تحلیل و بررسی گردید. پرسشنامه مشتمل بردو بخش ویژگیهای جمعیت شناختی پاسخ دهنده (از جمله جنسیت (مرد و زن)، سن (سه دسته، جوان، میانسال و مسن)، تحصیلات (دیپلم، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری)، شغل (بی‌کار و شاغل) و وضعیت تأهل (مجرد و متأهل) است. بخش اختصاصی (شاخص آگاهی جامعه محلی، توسعه اکوتوریسم، فقر اقتصادی و فقر فرهنگی) است. ویژگی‌های جمعیت شناختی به منظور درک ویژگی‌های دموگرافیک و اجتماعی-اقتصادی نمونه، وضعیت پاسخگویان مطابق جدول زیر بررسی و نتایج در جدول (۱) ارائه شده است که این ویژگی‌ها شامل جنسیت، سن، وضعیت تأهل، تحصیلات، اشتغال می‌باشد.

جدول (۱). ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخگویان

ویژگی		فراوانی	درصد٪
جنسیت	زن	۲۰۳	۵۳
	مرد	۱۸۱	۴۷
سن	زیر ۳۰ سال	۹۵	۲۵
	۴۰-۳۰	۸۰	۲۱
	۵۰-۴۰	۱۰۸	۲۸
	بیش از ۵۰ سال	۱۰۱	۲۶
وضعیت تأهل	مجرد	۱۶۸	۴۴
	متأهل	۲۱۶	۵۶
شغل	شاغل	۲۰۱	۵۲
	بازنشسته	۱۸۳	۴۸
تحصیلات	زیر دیپلم	۶۰	۱۶
	دیپلم	۲۰۳	۵۳
	کارشناسی	۱۱۶	۳۰
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۵	۱
جمع		۳۸۴	۱۰۰

با توجه به هدف تحقیق، انتخاب چارچوب شاخص‌های مبنایی تحقیق از اهمیت خاصی برخوردار است. انتخاب شاخص‌های موردنظر در این تحقیق به روش تلفیقی (بر مبنای یافته‌های پژوهشی سایر محققین) مورد تحلیل قرار گرفت و شاخص‌ها تعیین گردید جدول (۲). همچنین مطالعه از استانداردهای تعیین شده در اخلاق تحقیق، مانند کسب رضایت شفاهی قبل از شروع نظرسنجی پرسشنامه، پیروی کرد. همچنین از داده‌ها فقط برای اهداف تجزیه‌وتحلیل استفاده گردید.

جدول (۲). فهرست شاخص‌های مورداستفاده در پژوهش

ابعاد	معیار	شاخص	مأخذ
اقتصادی	اشتغال و درآمد	۱- کاهش نرخ بیکاری ۲-افزایش فرصت‌های اشتغال برای جوانان	(Liu, 2003) Ladkin et al., 2023
	توزیع درآمد و فرصت‌های شغلی	۳-افزایش رضایت جامعه محلی از درآمدهای حاصل از گردشگری	Bilan et al., 2020) Zacarias et al,.2017 Andarani et al,.2018
	رفاه اقتصادی	۴-کاهش هزینه حمل‌ونقل ۵-ایجاد واحدهای اقتصاد محلی	Ghaderi et al,.2022 Chirenje,2017 Upadhaya et al,2022b

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

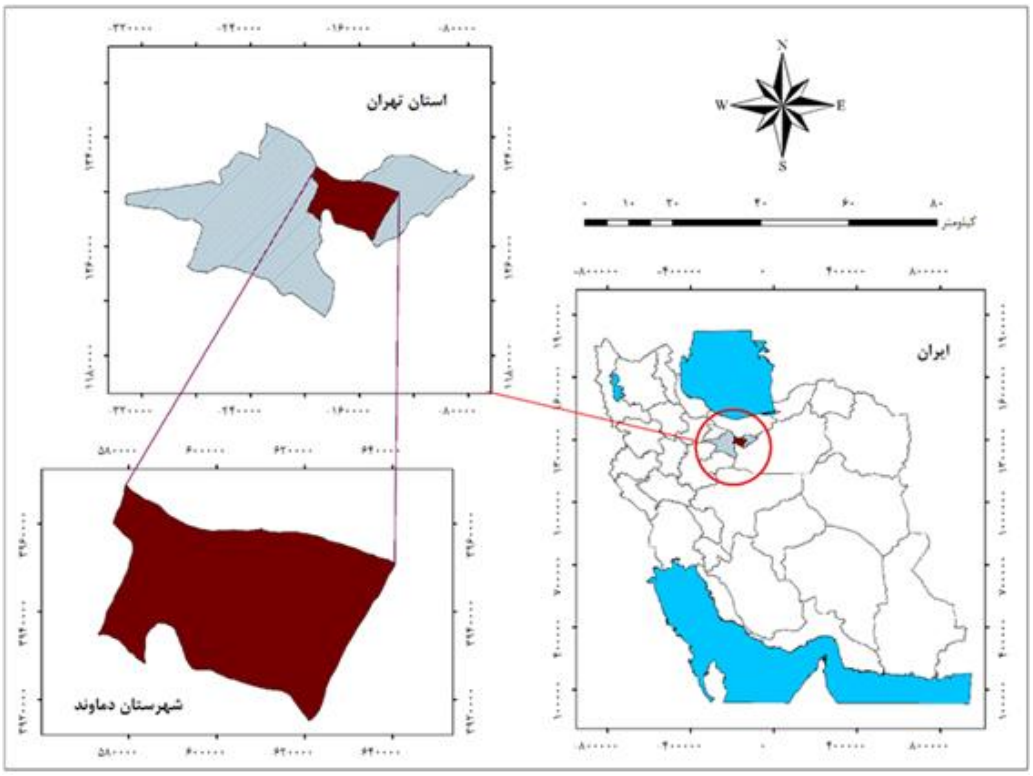
فرهنگی	حمایت از فرهنگ‌های بومی و میراث فرهنگی	۱-میزان حمایت از صنایع‌دستی و موسیقی‌های محلی ۲- حفظ آداب‌ورسوم و مراسم سنتی منحصربه‌فرد ۳-فعالیت‌های تبلیغاتی برای جذب گردشگر	C.C.wang et al,.2017 Qin& Leung, 2021 Salehi et al,.2017
	بهبود اعتبار و شهرت فرهنگی جوامع محلی	۴- میزان تغییر در ارزش‌ها و فرهنگ مردم محلی در اثر ورود گردشگران ۵-احترام به فرهنگ‌ها و سنت‌های روستاییان ۶- ارتباط مردم روستا با گردشگران	Panta &Thapa,2018 Z.wang,2020
	مهمان‌نوازی	۷-دوستانه و مؤدبانه بودن رفتار محلی با گردشگران ۸-کاهش نزاع و درگیری با جامعه محلی	Huzain et al,2022 Souza et al,2020 Ozgurel&Avcikurt, 2022
آگاهی جامعه محلی	کاهش تغییرات کاربری	۱-کاهش تغییرات کاربری اراضی کشاورزی و باغات به فعالیت‌های دیگر ۲- کاهش ساخت‌وسازهای بدون برنامه در فضای طبیعی برای جذب گردشگر	Lama et al.,2019 Garcia -Frapolli et al,.2007
	توسعه زیرساخت‌های محلی	۳- در دسترس بودن خدمات اسکان و حمل‌ونقل و فرآورده‌های محلی	Imani& Alavi,2022
	افزایش مشارکت جامعه محلی	۴- مشارکت زنان و دختران در ارائه خدمات گردشگری ۵- افزایش سطح آگاهی و دانش عمومی مردم نسبت به محیط خود	Jalani,2012 Upadhaya et al,2022b Pastore&, Webster,2020
توسعه اکوتوریسم	بهبود امکانات خدماتی	۱-افزایش کیفیت خدمات اسکان، غذا و حمل‌ونقل ۲-میزان فعالیت و تبلیغات ساکنان روستا برای حفظ محیط‌زیست	Cheung &Jim,2013
	آموزش مهارت‌های بوم گردی	۳-همکاری در حفظ و بهداشت محیط ۴- اعتقاد به حفاظت از طبیعت	Aciksoz et al,2016
	بهبود وضعیت محیط طبیعی	۵-تنوع پوشش گیاهی و جانوری در منطقه	Kusmoarto et al,2022 Anup et al,2015b

منطقه موردمطالعه

این پژوهش در شمال کشور ایران، در شهر دماوند انجام شده است. شهر دماوند در البرز مرکزی و در ارتفاع ۱۹۶۰ متری از سطح دریا واقع شده است. جمعیت این شهر براساس سرشماری سال ۲۰۱۹ برابر با ۴۹،۱۲۱ نفر می‌باشد. اکثر گردشگران، شهر دماوند را به‌عنوان مقصدی برای کوهنوردی، گردشگری و گذران اوقات فراغت ترجیح می‌دهند. این شهر باستانی در دامنه‌های کوه دماوند واقع شده و به دلیل چشم‌انداز برجسته، گیاهان و جانوران متنوع، منحصربه‌فرد است. این تنوع شامل فلور: مثل گونه‌ی گیاهی منحصربه‌فرد (چنار ۱۵۰۰ ساله) و فون: (مثل عقاب طلایی، خرس، آهو و پلنگ) است. چشمه‌های متعدد آب گرم و معدنی در نواحی ییلاقی با چشم‌اندازهای گوناگون فصلی، دریاچه‌های کوچک و بزرگ دائمی و فصلی با آب شیرین، جلوه‌های زیبایی از طبیعت ایران را در این منطقه به نمایش گذاشته و گردشگران بسیاری را به خود جلب نموده است (*Fakhari & Saberi, 2021*).

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

شکل (۱). منطقه موردمطالعه

یافته‌ها

جامعه محلی دماوند استقبال گرمی از اکوتوریست‌ها دارند. این استقبال گرم همراه با احترام سبب شده که گردشگران بیشتری از منطقه بازدید کنند. همچنین جامعه محلی دریافتند که حضور گردشگران و اکوتوریست‌ها باعث افزایش درآمد آن‌ها در منطقه شده است (Clifton & Benson, 2006). آگاهی مردم محلی در مورد تأثیرات فرهنگی و اقتصادی اکوتوریسم کم می‌باشد اما اگر این آگاهی به واسطه توسعه اکوتوریسم افزایش یابد، حتی بر رشد تحصیلی فرزندانشان نیز تأثیر می‌گذارد (Upadhaya et al., 2022a)؛ بنابراین نویسنده بر پژوهش در این مورد تأکید داشته است. در ادامه به بررسی این موضوع با استفاده از مدل معادلات ساختاری پرداخته شده است.

تحلیل داده‌ها

با بررسی ادبیات، پرسشنامه‌ای با ۲۳ سؤال که شامل آگاهی جامعه محلی مبتنی بر ۵ سؤال، همچنین فقر فرهنگی مبتنی بر ۸ سؤال، فقر اقتصادی مبتنی بر ۵ سؤال و توسعه اکوتوریسم مبتنی بر ۵ سؤال طراحی شد. در ارتباط با شاخص‌های مورداستفاده بر اساس شاخص‌ها مدل پژوهش با ۴ متغیر اصلی پایه‌گذاری شد. به دلیل استفاده از مدل معادلات ساختاری، ابتدا روابط میان متغیرها مشخص و تبیین گردید. در مدل مفهومی، آگاهی جامعه محلی بر فقر اقتصادی، فقر فرهنگی و توسعه اکوتوریسم اثر می‌گذارد. فقر فرهنگی و فقر اقتصادی نیز بر توسعه اکوتوریسم مؤثر است.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

برازش مدل اندازه‌گیری

برای سنجش نیکویی برازش شاخص‌های سازگاری درونی (آلفای کرونباخ، ضریب پایایی ترکیبی) (کمپون و همکاران، ۲۰۱۶) استفاده شده است جدول (۲). دامنه قابل‌قبول برای این شاخص مقادیر بین صفر تا یک است. ضریب پایایی صفر معرف عدم پایایی و ضریب پایایی یک، معرف پایایی کامل است (Headrick & Sheng, 2013) .مقدار این شاخص نباید کمتر از ۰/۷ باشد. اگر میزان ضریب پایایی بالای ۰/۶۰ باشد متغیرها از پایایی مطلوبی برخوردارند (Taber, 2018) با توجه به نظر (Khoshkam et al., 2016) پایایی داده‌ها درصورتی‌که بالای ۰/۷ باشد از میزان مناسبی برخوردار می‌باشد . به منظور محاسبه روایی همگرا از مقادیر AVE (فورنل و لارکر،۱۹۸۱) استفاده شده است. همچنین (Shakuna et al., 2016) عنوان داشتند که AVE بالاتر از ۰/۵ بیانگر وجود روایی همگرا می‌باشد. ضرایب AVE سازه‌ها بایستی از مقدار ۰/۵ بالاتر باشد. برخی از گویه‌ها مانند فقر اقتصادی، فقر فرهنگی و آگاهی جامعه محلی زیر ۰/۵ می‌باشد که برخی سؤالات آن‌ها حذف گردید. پس از حذف سؤالات که دارای بارهای عاملی وزنی کمتری بودند، مدل اجرا شد و همه بارهای عاملی بالای ۰/۴ و همه ضرایب AVE نیز بالاتر از ۰/۵ قرار گرفت. جدول (۳).

جدول (۳). بررسی ضریب آلفای کرونباخ و مقادیر اشتراکی و روایی همگرا (ضرایب AVE سازه‌ها)

شاخص	آلفا کرونباخ Cronbach's Alpha	روایی اشتراکی rho_A	قابلیت اعتماد ترکیبی Composite Reliability	متوسط واریانس استخراج شده AVE
آگاهی جامعه محلی	۰/۷۳۹	۰/۷۶۱	۰/۸۳۲	۰/۵۰۸
توسعه اکوتوریست	۰/۷۷۳	۰/۷۹۴	۰/۸۴۷	۰/۵۲۸
فقر اقتصادی	۰/۷۴۳	۰/۷۷۰	۰/۸۳۱	۰/۵۰۲
فقر فرهنگی	۰/۸۷۳	۰/۸۸۲	۰/۹۰۲	۰/۵۴۱

نتایج حاصل از محاسبات در این مرحله در جدول ۳- نشان داد مقدار AVE متغیرها (سازه) در رنج قابل قبولی قرار دارند. لذا مدل از برازش مناسبی برخوردار است.

بررسی مدل ساختاری

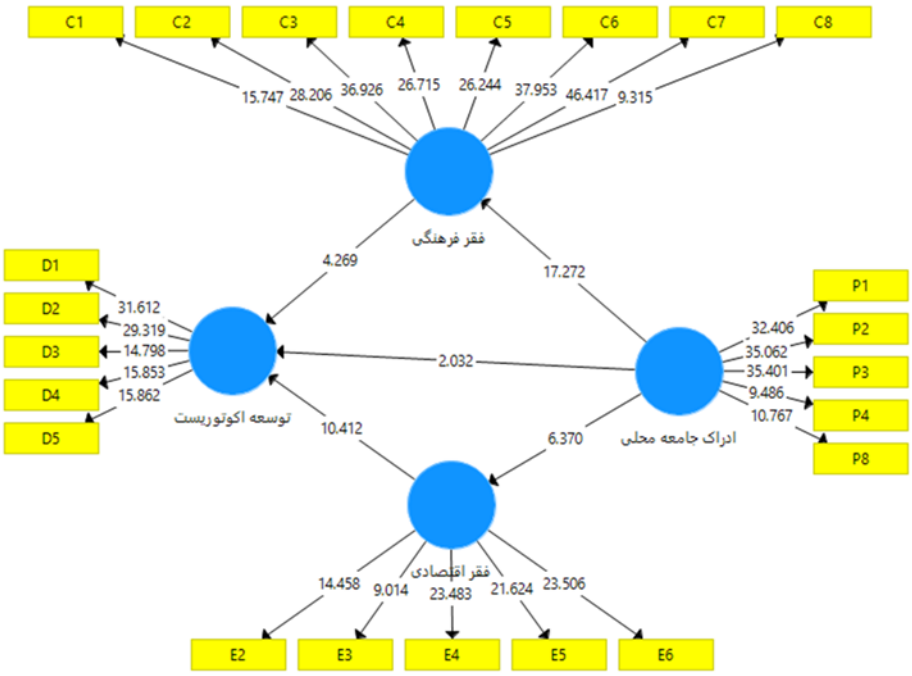
در روش حداقل مربعات جزئی با استفاده از PLS، پس از بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری، باید برازش مدل ساختاری پژوهش موردتحقیق قرار گیرد. برای بررسی برازش مدل ساختاری پژوهش از چندین معیار استفاده شده است:

مقادیر ضرایب معناداری Z (مقادیر t-value)

در تعیین برازش مدل، اولین و اساسی‌ترین معیار، ضرایب معناداری Z یا همان T-value است. از این معیار برای سنجش رابطهٔ بین سازه‌ها در مدل (بخش ساختاری) و تحلیل مسیر میان متغیرهای مدل استفاده می‌شود. هنگامی‌که مقادیر آماره t در بازه ۱/۹۶ تا ۱/۹۶- قرار نداشته باشند بدین معناست که P-value مقداری کوچک‌تر از ۰/۰۵ دارد پس با سطح اطمینان ۹۵ درصد، تأثیر یک متغیر بر متغیر دیگر معنادار است و فرضیه تأیید می‌شود. در غیر این صورت فرضیه رد شده و ارتباط میان دو متغیر معنادار نیست. همان‌گونه که در شکل ۲ مشاهده می‌شود تمام مقادیر Z از عدد ۱/۹۶ بیشتر است و معنادار می‌باشد.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

شکل (۲). نمودار مقادیر Z برای مدل نهایی

مقادیر مجموع مربعات جزئی R2

R2 معیاری است که بیانگر میزان تغییرات هر یک از متغیرهای وابسته مدل است که به‌وسیله متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. مقدار R2 تنها برای متغیرهای درون‌زای مدل ارائه می‌شود و در مورد سازه‌های برون‌زا مقدار آن برابر صفر است. هرچه مقدار R2 مربوط به سازه‌های درون‌زای مدل بیشتر باشد، نشان از برازش بهتر مدل است. سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به‌عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای ضریب تعیین معرفی شده است (Chin, 1998). همان‌گونه که در جدول (۴) مشاهده می‌شود مقادیر R2 و R2 تعدیل شده برای توسعه اکوتوریست ۵۲ درصد است لذا مدل از برازش قوی برخوردار است همچنین برای فقر فرهنگی حدود ۳۸ درصد بوده و برازش متوسط و برای فقر اقتصادی حدود ۱۴ درصد و برازش ضعیف است.

جدول (۴). شاخص R2

	ضریب تعیین	ضریب تعیین اصلاح شده	نتیجه
توسعه اکوتوریست	۰/۵۲۳	۰/۵۱۹	برازش قوی
فقر اقتصادی	۰/۱۴۲	۰/۱۴۰	برازش ضعیف
فقر فرهنگی	۰/۳۸۰	۰/۳۷۸	برازش متوسط

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]
[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

شاخص قدرت پیش‌بینی مدل Q2

دومین شاخص برازش مدل ساختاری، شاخص Q2 است. این معیار که توسط (Stone, 1976) معرفی شد، قدرت پیش‌بینی مدل در سازه‌های درون‌زا را مشخص می‌کند. به اعتقاد آن‌ها مدل‌هایی که دارای برازش ساختاری قابل‌قبول هستند، باید قابلیت پیش‌بینی متغیرهای درون‌زای مدل را داشته باشند. بدین معنی که اگر در یک مدل، روابط بین سازه‌ها به‌درستی تعریف شده باشند، سازه‌ها تأثیر کافی بر یکدیگر گذاشته و از این راه فرضیه‌ها به درستی تائید شوند. اگر مقدار شاخص Q2 مثبت باشد نشان می‌دهد که برازش مدل مطلوب است و مدل از قدرت پیش‌بینی کنندگی مناسبی برخوردار است (Henseler et al., 2009). آن‌ها در مورد شاخص Q2(قدرت پیش‌بینی مدل) در مورد سازه‌های درون‌زا سه مقدار را تعیین نموده‌اند (۰/۰۲، ۰/۱۵، ۰/۳۵). به اعتقاد آن‌ها اگر مقدار Q2 در مورد یک سازه درون‌زا در محدوده نزدیک به ۰/۰۲ باشد مدل قدرت پیش‌بینی ضعیفی در قبال شاخصه‌های آن سازه دارد و به همین ترتیب سایر موارد از قدرت بیشتر برخوردار هستند. مطابق جدول (۵) شاخص قدرت پیش‌بینی (Q2) برای توسعه اکوتوریسم، فقرفرهنگی و فقر اقتصادی به ترتیب قوی، متوسط و ضعیف می‌باشد.

جدول (۵). شاخص Q2

	مجموع مربعات مشاهده شده SSO	مجموع مربعات پیش‌بینی‌شده SSE	Q^2 (=1-SSE/SSO)	نتیجه
آگاهی جامعه محلی	۱/۹۲۰۰۰۰	۱/۹۲۰۰۰۰		
توسعه اکوتوریست	۱/۹۲۰۰۰۰	۱/۴۳۲۵۴۴	۰/۲۵۴	قدرت پیش‌بینی قوی
فقر اقتصادی	۱/۹۲۰۰۰۰	۱/۷۹۵۰۱۴	۰/۰۶۵	قدرت پیش‌بینی ضعیف
فقر فرهنگی	۳/۰۷۲۰۰۰	۲/۴۹۲۶۷۶	۰/۱۸۹	قدرت پیش‌بینی متوسط

برازش مدل کلی

برازش مدل کلی شامل هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و ساختاری می‌شود و با تأیید برازش آن، بررسی برازش در یک مدل کامل می‌شود. برای بررسی برازش مدل از شاخص‌های GoF استفاده می‌شود.

شاخص *GOF*

معیار نیکویی برازش *GoF* مربوط به بخش کلی مدل‌های معادلات ساختاری است. بدین معنی که توسط این معیار محقق می‌تواند پس از بررسی برازش بخش‌های اندازه‌گیری و برازش ساختاری مدل کلی پژوهش خود، برازش بخش کلی را نیز کنترل نمایند. معیار *GoF* توسط (Tenenhaus et al., 2005) ابداع گردید و مطابق فرمول زیر محاسبه می‌گردد. با توجه به مقدار (۰/۰۱، ۰/۲۵، ۰/۳۶) که به‌عنوان مقادیر ضعیف متوسط و قوی برای *GoF* و معرفی شده است (Becker et al., 2012). برازش مدل بررسی می‌گردد.

فرمول معیار نیکویی مدل (رابطه ۱)

$$GoF = \sqrt{\overline{Communlıtyx}\ \overline{R^2}}$$

برای مدل ارائه شده مقدار معیار نیکویی مدل برابر است با:

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

$$\overline{Communlity} = 0.523$$

$$R^2 = 0.348$$

$$GoF = \sqrt{\overline{Communlity} x\ R^2} = \sqrt{0.523\ x\ 0.348} = 0.427$$

با توجه به مقدار به‌دست‌آمده یعنی مقدار ۰/۴۲۷ می‌توان گفت که مدل کلی از برازش بسیار خوبی برخوردار است. استفاده از روش pls مزایایی نسبت به سایر تکنیک‌ها دارد. مهم‌ترین این مزیت‌ها عدم حساسیت این روش به توزیع نرمال است ازآنجایی‌که اثر تعاملی دو متغیر با توزیع آن در اکثر مواقع دچار چولگی می‌گردند بهتر است از روشی برای تحلیل اثر تعاملی استفاده شود که به توزیع نرمال حساسیت نداشته باشد. برخلاف روش‌های نسل اول معادلات ساختاری روش نسل دوم pls برای تحلیل داده‌ها، پیش‌فرض نرمال بودن توزیع آن‌ها را ندارد. به جهت بررسی آزمون فرضیات مدل پژوهش به بررسی ضرایب معناداری Z مربوط به هریک از فرضیه‌ها می‌پردازیم.

بررسی ضرایب معناداری Z مربوط به هر یک از فرضیه‌ها

پس از بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری، مدل ساختاری و مدل کلی، می‌توان به بررسی و آزمون فرضیه‌های تحقیق پرداخت و به یافته‌های پژوهش رسید. این بخش شامل دو قسمت به شرح زیر است.

الف: بررسی ضرایب معناداری مربوط به T که از ۱/۹۶ بیشتر است و این مطلب حاکی از معنی‌دار بودن رابطه هر یک از متغیرهای فرضیه پژوهش می‌باشد. درصورتی‌که مقدار ($P<0.05$) باشد می‌توان گفت که معناداری در سطح ۹۵ درصد قرار داشته و باعث تأیید فرضیه می‌گردد. همچنین درصورتی‌که مقدار ($P<0.01$) می‌توان با اطمینان ۹۹ درصد گفت که رابطه فرضیه برقرار است. ب: بررسی ضرایب استاندارد شده مسیرهای مربوط به فرضیه‌ها، بعد از بررسی معنادار بودن تأثیر مستقیم و غیرمستقیم حال نوبت آن است که شدت این تغییرات را بررسی نمایم برای این مدل پژوهش همراه با ضرایب بار عاملی را مشخص می‌کنیم. ضرایب استاندارد شده مسیر میان متغیرهای مختلف بیانگر این مطلب است که تغییرات متغیر به‌طور مستقیم بر روی یکدیگر اعمال می‌گردد. همان‌طور که در جدول (۶) مشاهده می‌شود، تمام ضرایب مسیر معنادار و مخالف صفر است.

جدول (۶). نتایج آزمون فرضیات

	ضریب اثر (میانگین)	انحراف استاندارد	آماره T	سطح معنی‌داری	نتیجه
آگاهی جامعه محلی -> توسعه اکوتوریسم	-۰/۱۰۶	۰/۰۵۱	۲/۰۳۲	۰/۰۴۳	وجود رابطه معنی‌دار در سطح ۹۵ درصد اطمینان
آگاهی جامعه محلی -> فقر اقتصادی	۰/۳۷۶	۰/۰۵۹	۶/۳۷۰	۰/۰۰۰	وجود رابطه معنی‌دار در سطح ۹۹ درصد اطمینان
آگاهی جامعه محلی -> فقر فرهنگی	۰/۶۲۱	۰/۰۳۶	۱۷/۲۷۲	۰/۰۰۰	وجود رابطه معنی‌دار در سطح ۹۹ درصد اطمینان
فقر اقتصادی -> توسعه اکوتوریسم	۰/۶۰۰	۰/۰۵۸	۱۰/۴۱۲	۰/۰۰۰	وجود رابطه معنی‌دار در سطح ۹۹ درصد اطمینان
فقر فرهنگی -> توسعه اکوتوریسم	۰/۲۷۴	۰/۰۶۳	۴/۲۶۹	۰/۰۰۰	وجود رابطه معنی‌دار در سطح ۹۹ درصد اطمینان

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

بررسی اثر متغیر میانجی

در این پژوهش، فقر اقتصادی و فقر فرهنگی به‌عنوان متغیرهای میانجی در نظر گرفته شدند (جدول ۷). متغیر میانجی در مدل‌های معادلات ساختاری به دو صورت است. این متغیرها یا به‌صورت میانجی‌گری کامل هستند که در آن تأثیر علی میان متغیر مستقل و وابسته تنها به‌صورت غیرمستقیم و از طریق متغیر میانجی است یا دارای میانجیگری جزئی است که در آن تأثیر میان متغیرهای مستقل و وابسته از دو طریق مستقیم و غیرمستقیم اعمال می‌شود.

جدول (۷). اثر متغیر میانجی

ارتباط	متغیر میانجی	ضریب اثر (میانگین)	انحراف استاندارد	آماره T	سطح معنی‌داری	نتیجه
آگاهی جامعه محلی – > توسعه اکوتوریستم	فقر اقتصادی	۰/۲۲۶	۰/۰۴۷	۴/۸۳۴	۰/۰۰۰	وجود رابطه معنی‌دار در سطح ۹۹ درصد اطمینان
آگاهی جامعه محلی – > توسعه اکوتوریستم	فقر فرهنگی	۰/۱۶۹	۰/۰۳۸	۴/۳۴۱	۰/۰۰۰	وجود رابطه معنی‌دار در سطح ۹۹ درصد اطمینان

بر اساس آزمون سوبل برای سنجش رابطه میانجی‌گری با استفاده از فرمول زیر مقدار z-value را به دست می‌آوریم اگر این مقدار بیش از ۱/۹۶ باشد فرض میانجی‌گری به اثبات می‌رسد.

$$Z - value = \frac{a \times b}{\sqrt{(b^2 \times s_a^{2\,1}) + (a^2 \times s_b^{2\,1}) + (s_a^2 \times s_b^{2\,1})}}$$ رابطه (۲)

جدول (۸). آزمون Sobel

علامت	عنوان	اثر میانجی فقر اقتصادی بر رابطه آگاهی جامعه محلی و توسعه اکوتوریسم	اثر میانجی فقر فرهنگی بر رابطه آگاهی جامعه محلی و توسعه اکوتوریسم
a	مقدار ضریب مسیر میان متغیر مستقل و میانجی	۰/۳۷۶	۰/۶۲۱
b	مقدار ضریب مسیر میان متغیر میانجی و وابسته	۰/۶۰۰	۰/۲۷۴
Sa	خطای استاندارد مربوط به مسیر میان متغیر مستقل و میانجی	۰/۰۵۹	۰/۰۳۶
Sb	خطای استاندارد مربوط به مسیر میان متغیر میانجی و وابسته	۰/۰۵۸	۰/۰۶۳
	مقدار z آزمون Sobel	**۵/۳۹۷**	**۴/۱۹۵**

بر این اساس مقدار z آزمون سوبل به ترتیب برابر با ۵/۳۹۷ و ۴/۱۹۵ می‌شود که هر دو بیشتر از ۱/۹۶ است یعنی هر دو اثر میانجی بر رابطه آگاهی جامعه محلی و توسعه اکوتوریسم ارتباط معنادار است.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

تأثیر عوامل دموگرافیکی بر توسعه اکوتوریسم

مطابق آنچه در جدول (۹) نمایش داده شده است، برابری واریانس نمونه‌ها مقادیر سطح معنی‌داری بزرگ‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد و همگن بودن نمونه‌ها را نمایش می‌دهد. به عبارت بهتر تفاوتی برای نتایج بین زن و مرد، گروه‌های مختلف سنی و تحصیلی، سابقه کار و تأهل وجود ندارد.

جدول (۹). تحلیل واریانس

	مجموع توان دوم	Degree of Freedom	میانگین توان دوم	آماره F	سطح معنی‌داری
مقدار ثابت	۳۲۳۰۱/۴۵۱	۱	۳۲۳۰۱/۴۵۱	۴۱۹۹/۴۳۹	۰/۰۰۰
جنسیت	۱۷/۰۱۳	۱	۱۷/۰۱۳	۲/۲۱۲	۰/۱۳۸
تأهل	۱۳/۱۸۳	۱	۱۳/۱۸۳	۱/۷۱۴	۰/۱۹۱
سن	۱۷/۶۴۱	۳	۵/۸۸۰	۰/۷۶۴	۰/۵۱۵
تحصیلات	۱۰۲/۹۹۸	۳	۳۳/۹۹۹	۴/۴۲۰	۰/۰۰۵
شغل	۳۴/۱۴۰	۱	۳۴/۱۴۰	۴/۴۳۸	۰/۰۳۶
خطا	۲۸۷۶/۷۵۱	۳۷۴	۷/۶۹۲		
کل	۳۰۶۷/۹۰۶	۳۸۳			

a. R Squared = .062 (Adjusted R Squared = .040)

نتیجه‌گیری

اکوتوریسم زمانی می‌تواند توسعه یابد که ساکنان محلی نسبت به آن نگرش مثبت داشته باشند و نقش خود را در روند توسعه اکوتوریسم ببینند. زمانی که اکوتوریسم در یک جامعه شکل می‌گیرد، کیفیت زندگی ساکنان محلی دچار تغییرات اساسی می‌شود که لزوماً منفی نیستند. اکوتوریسم تغییراتی را به ارمغان می‌آورد که بر شیوه زندگی سنتی، روابط خانوادگی، ماهیت عملکرد ساختارهای محلی و بسیاری از مشکلات غیرقابل‌پیش‌بینی تأثیر می‌گذارد (Puczkó & Rátz, 2000). پژوهش حاضر به بررسی آگاهی جامعه محلی نسبت به حمایت از توسعه اکوتوریسم با دو متغیر میانجی فقر فرهنگی و فقر اقتصادی پرداخته است. در حالت ایده‌آل، توسعه اکوتوریسم باید به نتایج حفاظتی، منافع اقتصادی و فرهنگی برای ساکنان (بهبود معیشت و ایجاد فرصت‌های شغلی، بهبود شرایط برای آموزش و پژوهش)، افزایش مسئولیت و برنامه‌ریزی مناسب منجر شود. برای دستیابی به آن، دولت و سایر ذینفعان نیاز به تسهیل آگاهی، مشارکت و ارائه ابزارهای آموزشی به‌طور گسترده در میان جوامع محلی دارند. در مقابل، مردم محلی برای ارائه خدمات با کیفیت به اکوتوریست‌ها و گردشگران، حفاظت از این مناطق و احیای تنوع زیستی انگیزه خواهند داشت.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد رابطه معنادار در سطح ۹۹ درصد و سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۰۱ برای همه‌ی شاخص‌ها وجود دارد. فقر فرهنگی و فقر اقتصادی بر توسعه اکوتوریسم رابطه معنی‌داری دارد و مقدار آماره آزمون به ترتیب ۴/۲۶۹ و ۱۰/۴۲۱ است. بدین ترتیب این یافته با نتایج پژوهش (Bai et al., 2023);(Wishitemi et al., 2015b)مبنی بر فقر فرهنگی و فقر اقتصادی بر توسعه اکوتوریسم شباهت دارد . همچنین آگاهی جامعه محلی بر فقر فرهنگی و فقر اقتصادی رابطه معنی‌داری دارد .مقدار آماره آزمون به ترتیب ۱۷/۲۷۲ و ۳/۳۷۰ است. این یافته با نتایج پژوهش(Manwa and Manwa, 2014; (Mnini & Ramoroka, 2020b) (Nheta et al., 2017); هماهنگی دارد.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

آگاهی جامعه محلی بر توسعه اکوتوریسم با مقدار آماره آزمون ۲/۰۳۲ رابطه معنی‌داری دارد که با نتایج ۲۰۱۱ MahtaBlangi&, ۲۰۰۶Zamfar&Popisko;,هماهنگی دارد.آگاهی جامعه محلی بر توسعه اکوتوریسم با نقش میانجی فقر فرهنگی و مقدار آماره آزمون ۴/۱۹۵ رابطه معنی‌داری دارد. همچنین در پژوهش(۲۰۰۳ Wilson & 2011Cole,20062008 ;Neth, Garrod,;Bunruamkaew&Murayam,). مبنی بر آگاهی جامعه محلی و توسعه اکوتوریسم با نقش فرهنگی نیز آورده شده است. آگاهی جامعه محلی بر توسعه اکوتوریسم با نقش میانجی فقر اقتصادی و مقدار آماره آزمون ۵/۳۹۷ رابطه معنی‌داری دارد. در پژوهش‌های(Mosedale,2005;Iorio & Wall, 2012) نیز بیان شده است و همخوانی دارد. به‌طورکلی، نتایج نشان داد، آگاهی جامعه محلی بر توسعه اکوتوریسم با مقدار آماره آزمون ۲/۰۳۲ نشان‌دهنده‌ی پایین بودن سطح آگاهی جامعه محلی نسبت به توسعه اکوتوریسم است. موفقیت اکوتوریسم از دیدگاه توسعه پایدار در گرو آن است که دولت، بخش خصوصی و تشکل‌های غیردولتی در جهت مشارکت جوامع محلی در روند توسعه به‌طورجدی همکاری کنند(Saberi&Fakhari,2021). از آنجا که شناسایی دقیق اثرات اجتماعی، اکولوژیکی و اقتصادی گردشگری و اکوتوریسم آسان نیست (Rasoolimanesh et al,2017)، بنابراین،لازم است فعالیت‌ها و برنامه‌های توسعه اکوتوریسم در شهر دماوند، تشویق، مشارکت و مدیریت شوند. در غیر این صورت، اکوتوریسم خطری برای پایداری صنعت گردشگری در این شهر محسوب می‌شود.این مطالعه نشان داد که ساکنان نسبت به مسائل فرهنگی و اجتماعی حساسیت بالایی از خود نشان دادند. براین اساس توصیه می‌شود:۱-به جامعه محلی آموزش مرتبط با اکوتوریسم برای بهبود سبک زندگی، اقتصاد و مدیریت منابع خود داده شود. ۲- مشارکت دادن آن‌ها در برنامه‌های اکوتوریسمی۳- بهبود توانمندسازی فرهنگی و اقتصادی در شهرستان دماوند اقدام شود.

منابع

Abdul-Kadri, Y., Samuel, A., & Abdullah, A. (2022). Sustainable eco-tourism in Ghana: An assessment of environmental and economic impacts in selected sites in the Upper East Region. Journal of Geography and Regional Planning, 15(2), 18–30. https://doi.org/10.5897/JGRP2022.0853

Aciksoz, S., Bollukcu, P., & Celik, D. (2016). Ecotourism and ethics in protected areas: Bartin-Sogutlu village. Oxidation Communications, 39(4–II), 3621–3636.

Aini, W., Padang, B., & Aini, W. (2021). Digital Press Social Sciences and Humanities Public Awareness of Eco-Tourism Conservation in Air Manis Beach Padang Proceeding of Non-Formal Education International Seminar 2021 Public Awareness of Eco-Tourism Conservation in Air Manis.

Allen, L. R., Hafer, H. R., Long, P. T., & Perdue, R. R. (1993). Rural residents' attitude toward recreation and tourism development. Journal of Travel Research. Journal of Travel Research, 31(4), 27–33.

Andarani, P., Lestari, D. F., Rezagama, A., & Sariffuddin, S. (2018). Sustainable Ecotourism Development based on Participatory Rural Appraisal: A Case Study of Thekelan Village, Central Java, Indonesia. In W. B., Hadiyanto, & Maryono (Eds.), 3rd International Conference

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

on Energy, Environmental and Information System, ICENIS 2018 (Vol. 73). EDP Sciences. https://doi.org/10.1051/e3sconf/20187302019

Angessa, A. T., Lemma, B., Yeshitela, K., & Endrias, M. (2022). Community perceptions towards the impacts of ecotourism development in the central highlands of Ethiopia: the case of Lake Wanchi and its adjacent landscapes. Heliyon, 8(2), e08924. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e08924

Anup, K. C., Rijal, K., & Sapkota, R. P. (2015a). Role of ecotourism in environmental conservation and socioeconomic development in Annapurna conservation area, Nepal. International Journal of Sustainable Development and World Ecology, 22(3), 251–258. https://doi.org/10.1080/13504509.2015.1005721

Anup, K. C., Rijal, K., & Sapkota, R. P. (2015b). Role of ecotourism in environmental conservation and socioeconomic development in Annapurna conservation area, Nepal. International Journal of Sustainable Development and World Ecology, 22(3), 251–258. https://doi.org/10.1080/13504509.2015.1005721

Ardakani, F. A., & Zahedi, S. (2022). Analysis of Causal Relationships between Factors Affecting Ecotourism Development Using a Fuzzy DEMATEL Approach, Case Study: Yazd City. 13(2). https://doi.org/10.30473/grup.2022.55332.2555(in Persian)

Bai, K., Wang, H., Wang, R., Saddam, H., & Pei, L. (2023). Tourism and Hospitality A Review of Research on Ecotourism Poverty Alleviation in China. 12(1000516). https://doi.org/10.35248/2167-0269.22.12.516.

Bai, K., Wang, H., Wang, R., Saddam, H., & Pei, L. (2023). Tourism and Hospitality A Review of Research on Ecotourism Poverty Alleviation in China. 12(1000516). https://doi.org/10.35248/2167-0269.22.12.516

Becker, J. M., Klein, K., & Wetzels, M. (2012). Hierarchical Latent Variable Models in PLS-SEM: Guidelines for Using Reflective-Formative Type Models. Long Range Planning, 45(5–6), 359–394. https://doi.org/10.1016/j.lrp.2012.10.001

Bhatta, K. D. (2019). Exploring Socio-cultural Impacts of Ecotourism in the Annapurna Conservation Area, Nepal. Journal of Engineering Technology and Planning, 1(December 2019), 55–74. https://doi.org/10.3126/joetp.v1i0.38245

Bhatta, L. D., Udas, E., Khan, B., Ajmal, A., Amir, R., & Ranabhat, S. (2020). Local knowledge based perceptions on climate change and its impacts in the Rakaposhi valley of Gilgit-Baltistan, Pakistan. International Journal of Climate Change Strategies and Management, 12(2), 222–237. https://doi.org/10.1108/IJCCSM-05-2019-0024

Bilan, Y., Mishchuk, H., Samoliuk, N., & Yurchyk, H. (2020). Impact of Income Distribution on Social and Economic Well-Being of the State. Sustainability (Switzerland), 12(1), 1–15. https://doi.org/10.3390/su12010429.

Bilan, Y., Mishchuk, H., Samoliuk, N., & Yurchyk, H. (2020). Impact of Income Distribution on Social and Economic Well-Being of the State. Sustainability (Switzerland), 12(1), 1–15. https://doi.org/10.3390/su12010429

Bo, D. (2014). Community-based ecotourism to meet the new tourist ' s expectations : an exploratory study Am ´ Community-Based Ecotourism to Meet the New Tourist ' s Expectations : An Exploratory Study Amélie Fiorello.

Cheung, L. T. O., & Jim, C. Y. (2013). Ecotourism service preference and management in Hong Kong. International Journal of Sustainable Development and World Ecology, 20(2), 182–194. https://doi.org/10.1080/13504509.2013.775192

Chin, W. W. (1998). The partial least squares approach to structural equation modelling. In Marcoulides G. A. (Ed.). Modern Methods for Business Research, 295(2), 295–336.

Chirenje, L. I. (2017). Contribution of ecotourism to poverty alleviation in Nyanga, Zimbabwe. Chinese Journal of Population Resources and Environment, 15(2), 87–92. https://doi.org/10.1080/10042857.2017.1319172

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

Christ, C., Hilleli, O., Matus, S., & Sweeting, J. (2003). Tourism And Biodiversity Mapping Tourism Global Footprint.

Clifton, J., & Benson, A. (2006). Planning for sustainable ecotourism: The case for research ecotourism in developing country destinations. Journal of Sustainable Tourism, 14(3), 238–254. https://doi.org/10.1080/09669580608669057

Cohen, M., & Silva, J. F. da. (2010). Evaluation of collaborative strategies for ecotourism and recreational activities in natural parks of Rio de Janeiro. Revista de Administração Pública, 44(5), 1097–1123. https://doi.org/10.1590/s0034-76122010000500005

Cole, S. (2006). Information and empowerment: The keys to achieving sustainable tourism. Journal of Sustainable Tourism, 14(6), 629–644. https://doi.org/10.2167/jost607.0.

Cole, S. (2006). Information and empowerment: The keys to achieving sustainable tourism. Journal of Sustainable Tourism, 14(6), 629–644. https://doi.org/10.2167/jost607.0

Fakhari, S., & Saberi, M. (2021). Geomorphological risks in geotrails (case study: Damavand region). Quarterly Journal of Geographical Studies of Mountainous Regions, 4(2717–2325), 57–75. (in Persian)

Fennell, D. A. (2020). Ecotourism: Fifth edition. In Ecotourism: Fifth Edition. Taylor and Francis. https://doi.org/10.4324/9780429346293.

Fennell, D. A. (2020). Ecotourism: Fifth edition. In Ecotourism: Fifth Edition. Taylor and Francis. https://doi.org/10.4324/9780429346293

Fennell, D., & Markwell, K. (2015). Ethical and sustainability dimensions of food service in Australian ecotourism businesses. Journal of Ecotourism, 14(1), 48–63. https://doi.org/10.1080/14724049.2015.1080716.

Fennell, D., & Markwell, K. (2015). Ethical and sustainability dimensions of foodservice in Australian ecotourism businesses. Journal of Ecotourism, 14(1), 48–63. https://doi.org/10.1080/14724049.2015.1080716

Francesco Pastore, Allan Webster, K. H. (2020). DISCUSSION PAPER SERIES Assessing the Role of Women in Tourism Related Sectors in the Caribbean Assessing the Role of Women in Tourism Related Sectors in the Caribbean. Iza, 13486.

García-Frapolli, E., Ayala-Orozco, B., Bonilla-Moheno, M., Espadas-Manrique, C., & Ramos-Fernández, G. (2007). Biodiversity conservation, traditional agriculture and ecotourism: Land cover/land use change projections for a natural protected area in the northeastern Yucatan Peninsula, Mexico. Landscape and Urban Planning, 83(2–3), 137–153. https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2007.03.007

Garrod, B. (2003). Local participation in the planning and management of ecotourism: A revised model approach. Journal of Ecotourism, 2(1), 33–53. https://doi.org/10.1080/14724040308668132

Ghaderi, Z., Aslani, E., Beal, L., & Pour, M. D. (2022). Crisis-resilience of small-scale tourism businesses in the pandemic era : the case of Yazd World Heritage Site , Iran. https://doi.org/10.1080/02508281.2022.2119519(in Persian)

Hall, M. ., & Lew, A. . (1999). Sustainable tourism: a geographical perspective. Choice Reviews Online, 36(05), 36-2893-36–2893. https://doi.org/10.5860/CHOICE.36-2893

Headrick, T. C., & Sheng, Y. (2013). A Proposed Measure of Internal Consistency Reliability: Coefficient L-Alpha. Behaviormetrika, 40(1), 57–68. https://doi.org/10.2333/bhmk.40.57

Henseler, J., Ringle, C. M., & Sinkovics, R. R. (2009). The use of partial least squares path modeling in international marketing. Advances in International Marketing, 20(January), 277–319. https://doi.org/10.1108/S1474-7979(2009)0000020014

Higham, J. (2007). Ecotourism: Competing and conflicting schools of thought. Critical Issues in Ecotourism, 1–18. https://doi.org/10.4324/9780080488608-8

Huzain, A. F., Saifudin, W., & Ahmad, N. Y. (2022). Community Readiness in the Implementation of Local Tourism Village in Alas Sumur Bondowoso. Proceedings of the 3rd International

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

Media Conference 2021 (IMC 2021), 672(Imc 2021), 213–218. https://doi.org/10.2991/assehr.k.220705.022

Imani, B., & Alavi, S. (2022). An Analysis of the Infrastructure for the Development of Rural Ecotourism in Ardabil Province. Journal of Research and Rural Planning, 11(4), 73–98. https://doi.org/10.22067/JRRP.V11I4.2207.1053

Jalani, J. O. (2012). Local People's Perception on the Impacts and Importance of Ecotourism in Sabang, Palawan, Philippines. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 57, 247–254. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.09.1182

KC, B. (2021). Ecotourism for wildlife conservation and sustainable livelihood via community-based homestay: a formula to success or a quagmire? Current Issues in Tourism, 24(9), 1227–1243. https://doi.org/10.1080/13683500.2020.1772206

Khoshkam, M., Marzuki, A., & Al-Mulali, U. (2016). Socio-demographic effects on Anzali wetland tourism development. Tourism Management, 54(June 2021), 96–106. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.10.012

Kia, Z. (2021). Ecotourism in Indonesia: Local Community Involvement and The Affecting Factors. Journal of Governance and Public Policy, 8(2), LAYOUTING. https://doi.org/10.18196/jgpp.v8i2.10789

Kusumoarto, A., Gunawan, A., Machfud, & Hikmat, A. (2022). Analysis of Potential Objects for Ecotourism Development Based on Landscape Character in the Gunung Pongkor Post-Mining Area Through Expert Judgement. In H. A.A. (Ed.), 6th International Symposium of Sustainable Landscape Development, ISSLD 2021 (Vol. 1092, Issue 1). Institute of Physics. https://doi.org/10.1088/1755-1315/1092/1/012019

Ladkin, A., Mooney, S., Solnet, D., Baum, T., Robinson, R., & Yan, H. (2023). A review of research into tourism work and employment: Launching the annals of tourism research curated collection on tourism work and employment. Annals of Tourism Research, 100, 103554. https://doi.org/10.1016/j.annals.2023.103554

Lama, M., Mandal, R. A., & Kandel, P. (2019). Effects of Ecotourism on Land Use Land Cover Dynamics: A Study from Shivapuri Watershed. Agricultural Research & Technology: Open Access Journal, 19(4). https://doi.org/10.19080/artoaj.2019.19.556105

Liu, Z. (2003). Sustainable tourism development: A critique. Journal of Sustainable Tourism, 11(6), 459–475. https://doi.org/10.1080/09669580308667216

Ma, B., Yin, R., Zheng, J., Wen, Y., & Hou, Y. (2019). Estimating the social and ecological impact of community-based ecotourism in giant panda habitats. Journal of Environmental Management, 250. https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2019.109506

Makian, S., & Hanifezadeh, F. (2021). Current challenges facing ecotourism development in Iran. Journal of Tourismology, 7(1), 123–140. https://doi.org/10.26650/jot.2021.7.1.0007

Makian, S., & Hanifezadeh, F. (2021). Current challenges facing ecotourism development in Iran. Journal of Tourismology, 7(1), 123–140. https://doi.org/10.26650/jot.2021.7.1.0007

Makindi, S. M. (2016). Local communities , biodiversity conservation and ecotourism : a case study of the Kimana Community Wildlife Sanctuary , Kenya. African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure, 5(3), 1–15.

Martínez Quintana, V. (2021). Eco-Cultural Tourism: Sustainable Development and Promotion of Natural and Cultural Heritage. Tourism, October. https://doi.org/10.5772/intechopen.93897.

Martínez Quintana, V. (2021). Eco-Cultural Tourism: Sustainable Development and Promotion of Natural and Cultural Heritage. Tourism, October. https://doi.org/10.5772/intechopen.93897

Mnini, P., & Ramoroka, T. (2020a). Challenges of Ecotourism and Poverty Alleviation in South Africa. International Journal of Economics and Finance Studies, 12(2), 321–334. https://doi.org/10.34109/ijefs.202012205

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

Mnini, P., & Ramoroka, T. (2020b). CHALLENGES OF ECOTOURISM AND POVERTY ALLEVIATION IN SOUTH AFRICA. International Journal of Economics and Finance Studies, 12(2), 321–334. https://doi.org/10.34109/ijefs.202012205.

Mnini, P., & Ramoroka, T. (2020b). CHALLENGES OF ECOTOURISM AND POVERTY ALLEVIATION IN SOUTH AFRICA. International Journal of Economics and Finance Studies, 12(2), 321–334. https://doi.org/10.34109/ijefs.202012205

Morrow, J. S. (2021). Environmental Awareness in Ecotourism Destination Management in Mount Aso, Kumamoto, Japan. International Journal of Research in Tourism and Hospitality, 7(1), 1–8. https://doi.org/10.20431/2455-0043.0701001

Moswete, N., & Thapa, B. (2015). Factors that influence support for community-based ecotourism in the rural communities adjacent to the Kgalagadi Transfrontier Park, Botswana. Journal of Ecotourism, 14(2–3), 243–263. https://doi.org/10.1080/14724049.2015.1051537

Nason, V., & Nyakiba, P. N. (2018). Building the capacity of local communities to enhance the sustainability of community-based tourism: The case of OLGULULUUI GROUP RANCH. Kajia Province, Kenya, 2(05).

Nekouie-Sadry, B. (2009). Fundamentals of Geotourism With a Special Emphasis on Iran. 184–186.

Nekouie-Sadry, B. (2009). Fundamentals of Geotourism With a Special Emphasis on Iran. 184–186. (in Persian)

Nepal, S. K. (2016). Tourism and change in Nepal's Mt Everest region. Mountain Tourism: Experiences, Communities, Environments and Sustainable Futures, February, 270–279. https://doi.org/10.1079/9781780644608.0270

Nheta, D. S., Madzunye, T., & Tshipala, N. (2017). Profile of ecotourists within the Capricorn District Municipality, South Africa. African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure, 6(4), 1–20.

Nheta, D. S., Madzunye, T., & Tshipala, N. (2017). Profile of ecotourists within the Capricorn District Municipality, South Africa. African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure, 6(4), 1–20.

Ocampo, L., Ebisa, J. A., Ombe, J., & Geen Escoto, M. (2018). Sustainable ecotourism indicators with fuzzy Delphi method – A Philippine perspective. Ecological Indicators, 93, 874–888. https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2018.05.060

Panta, S. K., & Thapa, B. (2018). Entrepreneurship and women's empowerment in gateway communities of Bardia National Park, Nepal. Journal of Ecotourism, 17(1), 20–42. https://doi.org/10.1080/14724049.2017.1299743

Phelan, A., Ruhanen, L., & Mair, J. (2020a). Ecosystem services approach for community-based ecotourism: towards an equitable and sustainable blue economy. Journal of Sustainable Tourism, 28(10), 1665–1685. https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1747475

Phelan, A., Ruhanen, L., & Mair, J. (2020b). Ecosystem services approach for community-based ecotourism: towards an equitable and sustainable blue economy. Journal of Sustainable Tourism, 28(10), 1665–1685. https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1747475

Puczkó, L., & Rátz, T. (2000). Tourist and Resident Perceptions of the Physical Impacts of Tourism at Lake Balaton, Hungary: Issues for Sustainable Tourism Management. Journal of Sustainable Tourism, 8(6), 458–478. https://doi.org/10.1080/09669580008667380

Qin, R. J., & Leung, H. H. (2021). Becoming a traditional village: Heritage protection and livelihood transformation of a Chinese village. Sustainability (Switzerland), 13(4), 1–28. https://doi.org/10.3390/su13042331

Ramchurjee, N. A. (2013). Impacts of ecotourism in Rajiv Gandhi National Park (Nagarhole), Karnataka. Environment, Development and Sustainability, 15(6), 1517–1525. https://doi.org/10.1007/s10668-013-9449-x

Saberi, M., & Fakhari, S. (2022). Ecotourism with emphasis on the fractal model (Issue 1). (in Persian)

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

Salehi, S., Asl, A. M., & Abdoli, S. F. (2017). Ecotourism Development with an Emphasis on Local Communities' Participation (Case Study: The Village of Janat Rudbar, Ramsar County) Sadegh. Journal of Research and Rural Planning, 6(2383–2495), 185–201. https://doi.org/10.22067/jrrp.v5i4.62073(in Persian)

Samal, R., & Dash, M. (2023). Ecotourism, biodiversity conservation and livelihoods: Understanding the convergence and divergence. International Journal of Geoheritage and Parks, 11(1), 1–20. https://doi.org/10.1016/j.ijgeop.2022.11.001

Saufi, A., O'Brien, D., & Wilkins, H. (2014). Inhibitors to host community participation in sustainable tourism development in developing countries. Journal of Sustainable Tourism, 22(5), 801–820. https://doi.org/10.1080/09669582.2013.861468

Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. Tourism Management, 20(2), 245–249. https://doi.org/10.1016/S0261-5177(98)00069-7

Scheyvens, R., Carr, A., Movono, A., Hughes, E., Higgins-Desbiolles, F., & Mika, J. P. (2021). Indigenous tourism and the sustainable development goals. Annals of Tourism Research, 90. https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103260

Shakuna, K. S., Mohamad, N., & Ali, A. B. (2016). Modelling Professional Performance of Teachers' Scales in Libyan Schools. International Journal Of Management and Applied Research, 3(3), 120–129. https://doi.org/10.18646/2056.33.16-010

Sharpley, R. (2014). Host perceptions of tourism: A review of the research. Tourism Management, 42, 37–49. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2013.10.007

Situmorang, D. B. M., & Mirzanti, I. R. (2012). Social Entrepreneurship to Develop Ecotourism. Procedia Economics and Finance, 4(October), 398–405. https://doi.org/10.1016/s2212-5671(12)00354-1

Snyman, S. (2014). Assessment of the main factors impacting community members' attitudes towards tourism and protected areas in six southern African countries. Koedoe, 56(2). https://doi.org/10.4102/koedoe.v56i2.1139

Snyman, S. (2017). The role of private sector ecotourism in local socio-economic development in southern Africa. Journal of Ecotourism, 16(3), 247–268. https://doi.org/10.1080/14724049.2016.1226318

Sobhani, P., Esmaeilzadeh, H., Sadeghi, S. M. M., Wolf, I. D., & Deljouei, A. (2022). Relationship Analysis of Local Community Participation in Sustainable Ecotourism Development in Protected Areas, Iran. Land, 11(10). https://doi.org/10.3390/land11101871

Souza, L. H., Kastenholz, E., Barbosa, M. de L. A., & Carvalho, M. S. e. S. C. (2020). Tourist experience, perceived authenticity, place attachment and loyalty when staying in a peer-to-peer accommodation. International Journal of Tourism Cities, 6(1), 27–52. https://doi.org/10.1108/IJTC-03-2019-0042

Steele, P. (1995). Ecotourism: An economic analysis. Journal of Sustainable Tourism, 3(1), 29–44. https://doi.org/10.1080/09669589509510706

Stojanović, V., Milić, D., Obradović, S., Vanovac, J., & Radišić, D. (2021). THE ROLE OF ECOTOURISM IN COMMUNITY DEVELOPMENT: THE CASE OF THE ZASAVICA SPECIAL NATURE RESERVE, SERBIA . Acta Geographica Slovenica, 61(2), 171–186. https://doi.org/10.3986/AGS.9411

Stone, M. (1976). Cross-Validatory Choice and Assessment of Statistical Predictions (With Discussion). Journal of the Royal Statistical Society: Series B (Methodological), 38(1), 102–102. https://doi.org/10.1111/j.2517-6161.1976.tb01573.x

Taber, K. S. (2018). The Use of Cronbach's Alpha When Developing and Reporting Research Instruments in Science Education. Research in Science Education, 48(6), 1273–1296. https://doi.org/10.1007/s11165-016-9602-2

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]

Tella, A., Tella, A., Adigun, G. O., Odunola, O., & Stella, N. (2017). Library and Information Services Targeting Poverty Alleviation for Sustainable Human Development. Mousaion, 35(1), 28–45. https://doi.org/10.25159/0027-2639/1979

Tenenhaus, M., Vinzi, V. E., Chatelin, Y. M., & Lauro, C. (2005). PLS path modeling. Computational Statistics and Data Analysis, 48(1), 159–205. https://doi.org/10.1016/j.csda.2004.03.005

TIES. (2006). TIES Global Ecotourism Fact Sheet. Society, September. www.ecotourism.org

Upadhaya, S., Tiwari, S., Poudyal, B., Chhetri, S. G., & Dhungana, N. (2022a). Local people's perception of the impacts and importance of ecotourism in Central Nepal. Plos One, 17(5 May), 1–15. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0268637

Upadhaya, S., Tiwari, S., Poudyal, B., Chhetri, S. G., & Dhungana, N. (2022b). Local people's perception of the impacts and importance of ecotourism in Central Nepal. PLoS ONE, 17(5 May). https://doi.org/10.1371/journal.pone.0268637

Wang, C. C., Yang, Y. S., Wen, P., & Jing, H. (2017). A review of ecotourism impacts on livelihoods of indigenous community in foreign countries. Shengtai Xuebao, 37(16), 5556–5564. https://doi.org/10.5846/stxb201605200977

Wang, Z. (2020). The Protection and Inheritance of the Village Culture with Chinese Minorities' Characteristics From the Perspective of Cultural Ecology*. 416(Iccese), 501–504. https://doi.org/10.2991/assehr.k.200316.111

Weaver, D. B. (2001). The Encyclopedia of Ecotourism. In CAB International. CABI. https://doi.org/10.4324/9781315439808-7

Wishitemi, B. E. L., Momanyi, S. O., Ombati, B. G., & Okello, M. M. (2015b). The link between poverty, environment, and ecotourism development in areas adjacent to Maasai Mara and Amboseli protected areas, Kenya. Tourism Management Perspectives, 16(June 2018), 306–317. https://doi.org/10.1016/j.tmp.2015.07.003

Wishitemi, B. E. L., Momanyi, S. O., Ombati, B. G., & Okello, M. M. (2015a). The link between poverty, environment and ecotourism development in areas adjacent to Maasai Mara and Amboseli protected areas, Kenya. Tourism Management Perspectives, 16, 306–317. https://doi.org/10.1016/j.tmp.2015.07.003

Wishitemi, B. E. L., Momanyi, S. O., Ombati, B. G., & Okello, M. M. (2015b). The link between poverty, environment and ecotourism development in areas adjacent to Maasai Mara and Amboseli protected areas, Kenya. Tourism Management Perspectives, 16(June 2018), 306–317. https://doi.org/10.1016/j.tmp.2015.07.003

Wondirad, A., Tolkach, D., & King, B. (2020). NGOs in ecotourism: patrons of sustainability or neo-colonial agents? Evidence from Africa. Tourism Recreation Research, 45(2), 144–160. https://doi.org/10.1080/02508281.2019.1675269

Yanes, A., Zielinski, S., Cano, M. D., & Kim, S. Il. (2019). Community-based tourism in developing countries: A framework for policy evaluation. Sustainability (Switzerland), 11(9), 1–23. https://doi.org/10.3390/su11092506

Yeoman, I. (2013). A futurist's thoughts on consumer trends shaping future festivals and events. International Journal of Event and Festival Management, 4(3), 249–260. https://doi.org/10.1108/IJEFM-06-2013-0017

Zacarias, D. A. (2017). Ecotourism's Promise and Peril. Ecotourism's Promise and Peril, January 2018. https://doi.org/10.1007/978-3-319-58331-0

Zacarias, D., & Loyola, R. (2017). How Ecotourism Affects Human Communities. In Ecotourism's Promise and Peril (Issue August, pp. 133–151). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-58331-0_9

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-08]

[DOI: 10.61882/jgs.25.79.18]